GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA: BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA" IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLIX.

SĔ PRENUMERĂ:
la poște, la librării și pe la dd. corespondențĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 70. *Mercurĭ, Joi 27 Martie (8 Aprilie).* **1886.**

Brașovŭ 26 Martie 1886.

Erĭ, în ḍiua de Blagoveștenii, Grecii au serbatŭ aniversarea revoluțiunei dela 1821. Se împliniră adecă erĭ 65 anĭ, de când a isbucnitŭ în Morea revoluțiunea, ce a fostŭ pregătită cu mulțĭ anĭ înainte de renumita „Eteriă," și de când Todorŭ Colocotronis și Petru Mavromichalis au formatŭ primulŭ guvernŭ provisoriu în Calamata. Așa s'a începutŭ atuncĭ lupta pentru liberarea Greciei, care gemea sub jugulŭ pașalelorŭ turcescĭ, lupta pentru independență, ce s'a terminatŭ la 1828 cu totala isbêndă a Grecilorŭ.

Nu-i mirare, că, în disposiția sufletéscă în care se află Grecii tocmai acuma, serbarea de erĭ a luatŭ caracterulŭ unei colosale demonstrațiunĭ de rĕsboiu. Firulŭ telegraficŭ ne comunică că poporațiunea Atenei încununândŭ în modŭ serbătorescŭ busturile eroilorŭ libertății grece a strigatŭ din ḍecĭ de mii de glasurĭ: la luptă contra Turcului, contra vechiului asupritorŭ și dușmanŭ!

La 1821 era marea sete de libertate și de independență, ce însuflețea inimile poporului vechei Elade. Astăḍi același poporŭ se înflăcăréză pentru gloria și véḍa Greciei. De sigurŭ că entusiasmulŭ de aḍi nu se manifestă nicĭ pe departe cu acea putere elementară, ca înainte cu 65 anĭ, dér Grecii atâta și-au totŭ ḍisŭ în timpulŭ din urmă, că trebue sĕ se bată cu Turcii, și guvernulŭ lorŭ cu necurmatele luĭ pregătirĭ de rĕsboiŭ i-a jidăritŭ atâtŭ de multŭ, încâtŭ aḍi tóte amenințările puterilorŭ cu blocada și cu ultimatulŭ mai nu vorŭ fi în stare a-i liniști.

Temerile esprimațe din mai multe părțĭ, că Grecia va trage o dungă peste socotéla puterilorŭ, carĭ încă și aḍi se mai laudă cu „unitatea" lorŭ, pare a se împlini. Frumósă „unitate" și înțelegere pentru „susținerea păcii", décă mai în același timpŭ, când într'o parte a peninsulei balcanice se încheiă o pace „fără amiciţiă" în partea opusă a aceleași peninsule se începe unŭ nou rĕsboiu!

De se va adeverí scirea ce-o primesce „Correspondența politică" din Constantinopolŭ, că comandanții turcescĭ dela graniță au primitŭ ordinulŭ sĕ ia ofensiva îndată-ce vorŭ observa cea mai mică mișcare ostilă a trupelorŭ grecescĭ, atuncĭ în adevĕrŭ că ne aflămŭ în ajunulŭ unui nou rĕsboiŭ, care póte fi chiar începutulŭ marelorŭ încurcăturĭ, ce se aștéptă de atâta timpŭ.

Pre când puterile europene concentréză totŭ mai multe corăbii în Suda-Bai, cu scopŭ, se ḍice, spre a puté esecuta o blocadă, la casŭ când Grecia nu ar vré sĕ se supună ultimatului lorŭ, pe atuncĭ camera din Atena discută nisce proiecte de lege, ce i le-a presintatŭ cabinetulŭ Delyannis și carĭ n'au altŭ scopŭ decâtŭ a face posibilŭ Greciei de a-șĭ ține armata mai multă vreme pe piciorŭ de rĕsboiu, mĕrindŭ contingentulŭ ei. Asemenĭ proiecte sunt de pildă: înmulțirea bancnotelorŭ cu cursŭ forțatŭ, înmulțirea cadrelorŭ armatei și ale marinei ș. a.

Nu credemŭ că este numai întêmplare, décă în același timpŭ, în care se petrecŭ aceste lucrurĭ, puterile se adună în conferență la Constantinopolŭ și trecŭ simplu la ordinea ḍilei peste opusițiunea prințului Alexandru, subscriindŭ protocolulŭ, ce stabilesce numirea numai pe cincĭ anĭ a principelui Bulgariei ca guvernorŭ alŭ Rumeliei orientale, sub modalitățile cunoscute.

E mai multŭ ca probabilŭ că prințulŭ Alecsandru nu va ceda de bunĕ voiă presiunei puterilorŭ avêndŭ pe partea sa și poporațiunea rumeliotă. Probabilŭ, că acéstă oposiţiă va nasce turburărĭ în Rumelia. Atuncĭ Rusia va întrebuința ocasiunea spre a trimete trupe în Bulgaria și cine scie décă acestŭ planŭ nu stă în legătură cu viitorulŭ rĕsboiu turco-grecescŭ!

Desbaterile asupra legii comunale.

Sâmbătă în 3 Aprilie n. s'a începutŭ în camera deputațilorŭ din Pesta desbaterea generală asupra proiectului de lege comunală, care n'are altŭ scopŭ decâtŭ a întări despotismulŭ guvernului.

Raportorulŭ Alexandru *Darday* ḍice că acéstă lege umple golurile legii municipale și de aceea recomêndă proiectulŭ a fi primitŭ ca basă a desbaterii speciale.

Bela *Grünwald* ḍice, că acestŭ proiectŭ nu e menitŭ a sana relele observate în viéța practică a ordinei comunale. Nu'ĭ vorbă, proiectulŭ conține disposițiunĭ maĭ precise și amĕsurate scopului cu privire la organisarea comunelorŭ. Numirea căpitanului orășenescŭ e necesară; din contră pentru libertatea alegerii celorlalțĭ membri din fruntea comunei trebue sĕ se dea garanții. Disposițiunile necesare pentru controlulŭ economiei comunale se cuprindŭ în proiectŭ, de aceea oposițiunea moderată va primi proiectulŭ, décă se vorŭ face modificările necesare acelorŭ disposițiunĭ ce nu suntŭ necesare și corĕspundĕtóre. Suntŭ în proiectŭ disposițiunĭ, care restringŭ libertatea administrațiunei comunale. Cerculŭ de putere a fișpanului se estinde, fără sĕ fiă nevoiă, și asupra ocârmuirei comunale; pe lângă cele șése organe controlătóre, ce se află în orașe cu magistratŭ regulatŭ, mai vine fișpanulŭ ca alŭ șéptelea. Superfluu e și aceea, ca în casurĭ de litigiu, ce privescŭ alegerea representanței comunale, pe viitorŭ sĕ decidă ministrulŭ de interne în ultima instanță. Oratorulŭ combate și disposițiunea aceea, care permite municipiului unŭ amestecŭ sub titlulŭ siguranței publice și a administrațiunei. Unŭ rĕu principalŭ alŭ proiectului e, că nu ține nicĭ o sémă de diferința între orașele cu magistratŭ regulatŭ și între comune. Asta dovedesce, că actualulŭ ministru-președinte n'are nicĭ unŭ simțŭ pentru interesele orășenescĭ, pe când în 1870 elŭ a fostŭ, care cerea, ca orașele libere regescĭ se fiă tractate într'o lege separată. Elŭ le a supusŭ acum acelorași norme de dreptŭ ca și pe comitatele și pe orașele cu magistratŭ regulatŭ, acelorași norme de dreptŭ ca și pe comunele. De aci urméză, că orașele se'mpedecă în desvoltarea lorŭ naturală. Ministrulŭ s'a pusŭ pe basa purei teorii, ceea ce impută elŭ oposițiunii. Mijlócele pentru esecutarea cu efectŭ a legii nu se vĕdŭ nicăirĭ.

Juliu Justh face următórea propunere: Deórece proiectulŭ de lege comunală, ca și cea municipală, restringe autonomia și introduce cea mai aprigă centralisare, și deórece nouĕle disposițiunĭ suntŭ lanțurĭ pentru autonomia comunală, camera sĕ hotărască: proiectulŭ de lege comunală nu se primesce ca basa a desbaterei speciale și ministrulŭ de interne se aviséză, sĕ presinte unŭ proiectŭ de lege, care, mențienêndŭ dreptulŭ d'a se administra comunele de sine, sĕ dea guvernului, respective municipielorŭ cu privire la afacerile interne ale comunelorŭ numai unŭ dreptŭ de supraveghiare și controlare.

Ministrulŭ-președinte Tisza ḍice, că legea n'are intențiunea corteșirei (Contraḍicerĭ în stânga). Nicĭ unŭ funcționarŭ nu s'a persecutatŭ pentru credințele sale de partidă. Administrațiunea părintéscă e o ideă fórte frumósă, dér numai guvernele absolute obicĭnuescŭ a o pretinde pentru sine; forma de regimŭ constituționalŭ, nu póte avea ca însușire o epitropie ce se'ncrede numai proprielorŭ sale vederĭ. Ambii oratorĭ au combătutŭ disposițiunea, ca în anumite casurĭ chiar și acolo, unde nu e casŭ de apelațiune, fișpanulŭ sĕ aibă dreptulŭ, a arĕta ministrului de interne afacerea pentru ca s'o revisuiéscă. Décă în acestŭ casŭ ministrulŭ de interne ar avé dreptulŭ sĕ modifice o hotărîre, s'ar puté adresa în ministerŭ plângere asupra centralisării puterii. De óre-ce însĕ ministerulŭ în casurĭ de iregularitățĭ în afacerĭ electorale și pentru ilegalitățĭ în alte casurĭ are numai dreptulŭ d'a anula hotărîrea și d'a avisa pe respectivii sĕ ia o decisiune nouă, atuncĭ acéstă plângere nu e întemeiată. Acéstă disposițiune scutesce pe singuraticĭ de nedreptățĭ, ce se potŭ comite în provincia din parțialitate séu din alte temeiurĭ, scutesce pe celŭ slabŭ de celŭ tare. Dreptulŭ de candidare are scopulŭ d'a se alege în orĭ ce comună aceia (notarulŭ și primarulŭ comunei,) dela carĭ atêrnă esecutarea legii. Cu alegerea nețĕrmurită de până acum a notarului s'au ruinatŭ cele mai multe comune, pentru că notarii n'au îngrijitŭ de ele. Disposițiunea d'a se secvestra în anumite casurĭ averea comunelorŭ este necondiționatŭ necesară. Au fostŭ casurĭ când trebuia sĕ le secvestrezŭ, dér n'aveam lege. Bună e și disposițiunea, care dă municipiului dreptulŭ d'a anula statutele nelegale séu contrare interesului comunei. Deplinŭ îndreptățită și necesară este disposițiunea, ca representanța comunală sĕ se disolve periodicŭ de ministerŭ. Asta nu e volnicia ministerială, de órece disolvarea se face la propunerea comisiunei municipale. Aci trebue sĕ întrebŭ, cum totŭ ce servesce la succesulŭ activității puterii statului se atacă ca o disposițiune ce duce la tirăniă? Oratorulŭ respinge imputarea, că n'are simțŭ pentru desvoltarea orașelorŭ, deórece elŭ îșĭ cunósce mai bine intențiunile. Elŭ e amicŭ alŭ desvoltării orașelorŭ, dér acésta nu se póte ajunge, décă le isolămŭ, décă interesulŭ orașelorŭ îlŭ opunemŭ interesului comitatului și statului, ci décă le aducemŭ în cadrulŭ statului și se silescŭ înăuntrulŭ aceluia a șĭ promova interesele. Elŭ respinge moțiunea și rógă camera a primi proiectulŭ de lege.

(Va urmă.)

Invĕțămêntulŭ în Austria.

Cu ocasiunea desbaterei budgetului pentru culte și instrucțiune în camera deputațilorŭ din Viena, actualulŭ ministru de instrucțiune Dr. Gautsch a făcutŭ unele enunciațiunĭ importante, din carĭ putemŭ vedé în ce direcțiune plutesce aḍi învĕțămêntulŭ în partea de dincolo a monarchiei și putemŭ face și asemĕnărĭ între Cis- și Translaitania.

Indată la începutulŭ discusiunei ministrulŭ de instrucțiune Dr. Gautsch, în fața acusațiunilorŭ Némțului centralistŭ Dr. Fuss, că guvernulŭ ar restrînge cerculŭ de libertate alŭ instrucțiunei în scólele germane, s'a sĕmțitŭ îndemnatŭ a face următórea importantă declarare:

»Domnilorŭ, Eu cunoscŭ la noi numai o singură scólă, acésta e scóla *austriacă* (Aplause în drépta) Domnilorŭ, sunt convinsŭ că scóla la noi în Austria trebue sĕ fiă astfelŭ întocmită, ca sĕ se pótă folosi de ea orĭ și care cetățénŭ în *egală mĕsură*. Eu cunoscŭ asemenea numai o scólă în acestŭ sensŭ, și chiar de așĭ avé puterea ai da o altă formă, totuși n'așĭ întocmi-o nicĭodată așa cum doresce deputatulŭ dela Troppau. Eu credŭ din contră, că scóla nicĭodată *nu trebue sĕ fiă întocmită esclusivŭ după dorințele uneia séu a celeilalte partide politice.* (Bravo! bravo! în drépta). Scóla austriacă, după a mea părere, are chiămarea de a rĕspândi cultura și educațiunea câtŭ mai multŭ în tóte stratele

poporaţiunei, ea are chiămarea sĕ îngrijéscă, ca *fiecare din multele naţiunĭ, ce locuescŭ în patria nóstră, sĕ 'şĭ afle întrênsa desvoltarea naţionalităţii sale şi cu acésta şi instrucţiunea în limba sa naţională.* (Bravo! bravo! în drépta). Dér nu-i destulŭ cu atâta, scóla austriacă are şi sânta problemă, de a cultiva sĕmţulŭ patrioticŭ alŭ tinerimei (aplause în drépta), acelŭ patriotismŭ austriac", despre care tóte popórele au datŭ probe în ḑile bune ca şi în ḑile rele. (Aplause în drépta).

In ḑiua următóre ministrulŭ de instrucţiune Dr. Gautsch şi-a desvoltatŭ părerea cu privire la învĕţĕmêntulŭ secundarŭ. Eată ce ḑise ministrulŭ între altele:

„Permiteţi-mĭ, ca, în calitatea mea de şefŭ alŭ administraţiunii instrucţiunii publice, sĕ declarŭ cu acéstă ocasiune, fără a jigni universităţile şi fără a desconsidera însemnătatea generală a scólelorŭ poporale, că după a mea convingere viitorulŭ întregei nóstre instrucţiunĭ mai înalte atêrnă numai şi numai dela lucrarea ce sĕ face în gimnasii. Acésta este o lucrare grea şi plină de responsabilitate!

„Mulţĭ bărbaţĭ chemaţĭ sĕ lucreze în scólele medii spunŭ cu glasŭ mare, că multe suntŭ de îndreptatŭ. Nu se póte nega—şi eu am amintitŭ acésta mai nainte, — că resultatulŭ nu este acela, pe care-lŭ doresců eu, ilŭ doresců învĕţătorii şi d-vóstră şi pe care trebue sĕ-lŭ doréscă tótă opiniunea publică împreună cu noi. Asta îşĭ are causele sale deosebite. La prima vedere s'ar părĕ, că scăderile le pricinuescŭ bărbaţii chemaţĭ sĕ propună în gimnasii.

„Nu, d-lorŭ, causa e cu totulŭ aiurea; ea consistă în aceea, că gimnasiulŭ nu mai are astăḑĭ posiţiunea de odinióră. Odinióră, amŭ puté ḑice, înainte cu 50 de anĭ, se putea ḑice, că gimnasiulŭ representă acea mĕsură de cultură generală, ce o putemŭ cere pentru o posiţiune mai înaltă socială. Cu toţii sciţĭ câtŭ de marĭ pretensiunĭ face viéţa, face societatea individului. Sciţĭ, d-lorŭ, că afară de acele obiecte, carĭ suntŭ însemnate în planulŭ de învĕţĕmêntŭ alŭ gimnasiilorŭ, mai suntŭ încă o mulţime de lucrurĭ, carĭ trebuescŭ cunoscute, şi că pe fiecare individŭ, care sémte icĭ colo o lacună în cultura sa, acéstă lacună îlŭ împedecă fórte. Aceste lucrurĭ suntŭ limbile, esercițiile gimnastice, artele frumóse şi multe altele.

Astăḑĭ se cere cu deosebire cunoscinţa limbilorŭ moderne; pe acestea însĕ nu le învaţă gimnasiulŭ. Eu nu sunt admirătorulŭ acelei instrucţiunĭ laterale, ce se predă la cele mai multe şcóle medii în limbile moderne, — asta o spunŭ francŭ (Bravo!) Nu voiu sĕ atingŭ pe profesorĭ, dér unŭ lucru e sigurŭ: Multŭ nu se câştigă, celŭ puţinŭ nu se câştigă aceea, ca celŭ ce a învĕţatŭ de pildă optŭ anĭ franţusesce în gimnasiu, sĕ şi vorbéscă acéstă limbă. (Fórte bine!) Pentru acésta trebue sĕ se procure timpŭ şi spaţiu. Mai vine încă unŭ momentŭ, care de regulă sĕ trece cu vederea. Totdéuna ne închipuimŭ unŭ gimnasiu normalŭ, unde pe lângă limba de instrucţiune nu se mai propune nicĭ una din limbile vorbite în Austria. Insĕ mai avemŭ o mulţime de scóle medii, unde condiţiunile nu suntŭ aşa de plăcute şi de norocóse, ca la noi în Viena, unde limba germană, care e şi limba mea maternă, se învaţă în acelaşŭ timpŭ ca limba de propunere. Lucrulŭ stă cu totulŭ altfelŭ. În vedeţĭ în Dalmaţia, câte limbĭ aveţĭ d-vóstră în acea ţéră? (De sigurŭ nu mai multe ca în Ungaria, şi în Transilvania! Red. Gaz.) Şi priviţĭ la Boemia. Când am fostŭ în Praga, m'am convinsŭ, că în unele gimnasii — şi amintescŭ cu deosebire gimnasiile cu limba de propunere cehică, unde am asistatŭ la instrucţiunea limbei germane, fiindcă din lipsa cunoscinţei de limbă nu-mĭ fù cu putinţă a urmări celelalte obiecte — clasele erau pline şi mai toţĭ şcolarii erau de faţă la acéstă instrucţiune.

Décă D-vóstră aţĭ adauge la planulŭ normalŭ de învĕţĕmêntŭ órele pentru învĕţarea unei a doua séu chiar a treia limbă, care nu este limbă de propunere, veţĭ căpĕta unŭ planŭ de învĕţĕmêntŭ înfiorătorŭ. Ómenii obicinuescŭ a-şĭ face socotéla, pornindŭ din punctulŭ de vedere, ceea ce şi este corectŭ, că ḑiua are 24 de óre şi ér' calculéză: atâtea óre la şcólă, 2 óre pentru preumblare, 1 óră pentru mâncare, atâta timpŭ pentru îmbrăcatŭ, atâta pentru facerea temelorŭ etc., mai remâne atâta timpŭ pentru piano şi pentru francesa (Ilaritate). Asta-i fórte frumosŭ şi până la unŭ gradŭ óre-care se póte şi esecuta, însĕ — dacă e undeva cu putinţă — e cu putinţă numai într'unŭ institutŭ de crescere, unde tótă viéţa este întocmită în acestŭ sensŭ, unde mereu intră în serviciu persóne nouĕ şi ḑorescŭ fără milă, ca fiecare minută din ḑi sĕ se folosescă conformŭ planului. Cu totulŭ altfelŭ stă tréba în familiă, care, chiar de-ar duce o viéţă regulată, totuşĭ are multe pedicĭ. Eu nu mĕ numĕrŭ între aceia, carĭ ţinŭ contŭ de părinţii ce umblă după plăcerĭ şi petrecerĭ. Eu mĕ gândescŭ la acei părinţĭ, carĭ cu seriositate se dedică crescerei copiilorŭ lorŭ, părinţĭ, carĭ afară de órele lorŭ de lucru se ocupă în timpulŭ ce le-a mai rĕmasŭ, cu crescerea copiilorŭ. Atuncĭ însĕ de sigurŭ socotéla aceea nu mai ese.

„Décă este, ca sĕ-mĭ precisezŭ vederile mele şi îmĭ veţĭ permite a nu mĕ dimite în amĕnunte, fiind-că multŭ o sĕ mai trécă, până ce se va vorbi cuvêntulŭ din urmă în acéstă luptă, aş indica numai următórele: Am ḑisŭ deja mai'nainte, că abiturienţii (bacalaurenţii) nu trebue se scie mai puţinŭ ca până acuma. Eu mergŭ mai departe. Povara, ce esistă acuma, trebue împărţită altfelŭ, căcĭ numai pe cale aritmetică nu se póte construi unŭ planŭ de învĕţĕmêntŭ. Décă întrebaţĭ pe profesorulŭ A, pe B şi pe C, câte ore 'ţĭ trebuescŭ d-tale? fie-care va arĕta după a sa bună conscienţă numĕrulŭ órelorŭ. Elŭ are dreptate, 'i trebuescŭ atâtea óre, pentru a ajunge ţinta prescrisă, însĕ d-vóstră veţĭ primi o cifră, care pentru copiii de nouă séu ḑece anĭ e absolutŭ pré mare. Décă însĕ cu tóte acestea voimŭ a ajunge scopulŭ propusŭ, décă au sĕ se introducă uşurărĭ — şi eu am acĭ în vedere cele mai de josŭ classe — atuncĭ trebue sĕ facemŭ una şi cu acésta mĕ temŭ a stêrni neplăcerea în cercurĭ mai estinse: atuncĭ trebue sĕ intercalămŭ alŭ nouălea anŭ gimnasialŭ! Mărturisescŭ sincerŭ şi nicĭ câ tăinuescŭ, că mĕ ocupŭ seriosŭ cu acésta. Multe vocĭ se vorŭ ridica în contra, o concedŭ. Insĕ eu în Austria am unŭ faptŭ pentru mine, la care mĕ potŭ provoca. Când s'a organisatŭ şcóla reală la noi, ea avea cum se scie, abia şése clase. Intr'o ḑi se adause classa a şéptea. Şi merge fórte bine; ér' când acéstă şcólă va căpĕta şi a opta clasă, va merge şi mai bine. Acum nu potŭ ḑice alta decâtŭ: Voiu sĕ aducŭ o uşurare; dorescŭ acésta mai'nainte de tóte pentru vêrsta fragedă a băeţilorŭ în clasele cele mai de josŭ. Aicĭ este uşurarea mai de lipsă, ca orĭ-unde; aicĭ se sémte mai tare greutatea planului de învĕţĕmêntŭ; însĕ eu trebue sĕ cerŭ şi lucrare cinstită — şi mai adaugŭ, grea — dela acea etate, care este mai multŭ capabilă de lucru, adecă dela aceia, carĭ se află în anulŭ alŭ şépte-spreḑecelea, optŭ-spre-ḑecelea şi alŭ nouĕ-spre-ḑecelea alŭ etăţii. Póte şi în alŭ douĕ-ḑecilea! Şi pentru ce ḑicŭ în alŭ douĕ-ḑecilea? Pentru că cu acésta viu sĕ vorbescŭ despre altŭ punctŭ, despre o instituţiune, ce e sistă în timpulŭ de faţă, care încă nu sunt în stare a o aproba pe deplinŭ. Precum sciţĭ, d-lorŭ, esistă ordonanţa, că împlinindŭ băétulŭ anulŭ alŭ nouălea alŭ etăţii sale e de ajunsŭ spre a fi primitŭ într'o şcólă medià (secundară). Mie mi se pare acésta pré timpuriu, şi am intenţiunea sĕ fixezŭ ca *vêrstă minimală pentru intrarea în şcólele medii ḑece anĭ împliniţĭ! (Aplause).*

(Va urma).

SCIRILE ḐILEI.

Ca mâne va ajunge *Ungaria* o *Palestină jidovéscă.* Cartierulŭ alŭ şépteleа alŭ capitalei unguresci, Elisabethstadt, numeră aprópe 25,000 Evrei, câţĭ suntŭ în Palestina; în interiorulŭ oraşului şi în Leopoldstadt suntŭ câţĭ în întregŭ Ierusalimulŭ. Atâţĭ Evrei câţĭ se află în Anglia, Spania, Belgia şi Portugalia la unŭ locŭ luaţĭ, trăescŭ numai în Pesta. Austro-Ungaria are 1,644,000 locuitorĭ Jidanĭ — numai Rusia o întrece — cu vr'o 200,000 suflete mai multŭ ca tóte celelalte state europene la unŭ locŭ. Numĕrulŭ creştinilorŭ în Ungaria şi Ardealŭ la unŭ locŭ a crescutŭ în 11 anĭ numai cu 84,883 suflete; jidovimea a crescutŭ cu 82,444 suflete. Capitala jidovimei modernŭ este capitala statului unguresců, Buda-Pesta! Étă unŭ isvorŭ nesecabilŭ pentru întărirea elementului „patrioticŭ." Ca mâne o ordinaţiune ministerială va introduce pentru toţĭ patrioţii — circumcisiunea.

—x—

Ministru de interne unguresců a adresatŭ jurisdicţiunilorŭ o ordinaţiune, ca tóte autorităţile şi oficiele, care se bucură de scutirea portului, şi anume primăriile comunale în viitorŭ scrisorile şi pachetele oficiale sĕ le adreseze în limba statului. Ordinaţiunea privesce numai scrisorile şi pachetele autorităţilorŭ şi oficielorŭ indigene. Pretextulŭ e, că se 'ntârḑiă şi nu se póte controla scutirea de portŭ. — Vorbă sĕ fiă! E o nouă ispravă a maghiarisării — scrisorilorŭ şi pachetelorŭ.

—x—

„România" află, că d. *Porcius*, botanistŭ şi membru alŭ Academiei române, n'a pututŭ merge la *Bucuresci* sĕ ia parte la lucrările doctului corpŭ, din causă că cerêndŭ paşaportŭ pentru România, autorităţile unguresci au refusatŭ sĕ i-lŭ libereze. De o fi adevĕratŭ, apoi „patrioţii" şĭ-au datŭ unŭ nou testimoniu de slăbiciune.

—x—

In pusta estremă Mantelek din comitatulŭ *Pestei* s'a ivitŭ între boi arsura de splină.

—x—

Ministru de finance unguresců a adresatŭ comisiunei administrative a comitatului *Timişiu* unŭ rescriptŭ, ca sĕ nu acorde prelungirea terminului generalŭ cerutŭ pentru încasarea dărilorŭ, dér avêndŭ în vedere starea strimtorată a poporaţiunei comitatului, sĕ acorde singuraticilorŭ la cerere motivată o amânare până la finele lui Iuliu. — Scimŭ că mulţĭ Românĭ nu se vorŭ bucura de acéstă favóre, décă e vorba de „singuraticĭ" şi de „motive."

—x—

Celorŭ douĕ comune cu acelaşĭ nume *Presaca*, din comitatulŭ *Albei de josŭ*, li s'au tradusŭ numele româneseĭ în unguresce: Presaca Ampoiului în „Ompoly-Preszaka," şi Presaca Săcaşului în „Székas-Preszaka." Şi ministrulŭ de interne jură că le-a maghiarisatŭ! Dovédă că ce'i românescŭ, românescŭ trebue sĕ rĕmână, de s'ar frământa Ungurii orĭ câtŭ de multŭ.

—x—

FOILETONŬ.

O privire asupra scrierilorŭ poporale.

(Fine.)

Trecemŭ acum la novela domnului Slavicĭ, numită »Pădureanca.« Aci declarămŭ încă din capulŭ loculuĭ, că nu suntemŭ atâtŭ de norocoşĭ, din orĭ-ce punctŭ de vedere vomŭ apreţia cartea.

In novela acésta (Pădureanca,) cu durere trebue sĕ observămŭ, încă dela începutŭ, că nu găsimŭ acelŭ metodŭ de scriere — uniculŭ corĕspunḑĕtorŭ, — care se urméză de către toţĭ scriitorii pedagogĭ de renume. Acestŭ metodŭ consistă mai cu sémă în douĕ puncte principale de mânecare: diagnosa şi sanarea, a descrie adecă — nu în stilŭ desfrânatŭ, ci în marginile trase de principiele pedagogice educative — subiecte cu grupele de caractere, ce represintă rĕulŭ, viţiulŭ în lume; apoi odată rĕulŭ constatatŭ, a căuta sĕ-lŭ sanămŭ, ca sĕ sanămŭ şi sĕ călăuzimŭ bine pe cititorŭ. Cu alte cuvinte: viţiulŭ în luptă cu virtutea, întunereculŭ cu lumina, adevĕrulŭ şi dreptatea cu minciuna, principiulŭ binelui cu principiulŭ rĕului, până când lumina învinge întunereculŭ, virtutea îşĭ serbéză triumfulŭ seu, revĕrsân du-şĭ darurile sale în inima cetitorului, cum se vede acésta într'unŭ modŭ pré nimeritŭ în novela localisată de d. Petra-Petrescu „Satulŭ cu comorile.« Acestŭ metodŭ didacticŭ se mai póte observa încă în câteva scrierĭ instructive şi educative, cum suntŭ operile Beniaminŭ Franclinŭ, în bucata de citire de totŭ potrivită, escelentă chiar »Tinĕrulŭ îndreptatŭ« de rev. d. Zacharia Boiu după Jean Paul etc.

In »Pădureanca," lasŭ că subiectulŭ principalŭ îlŭ forméză o persónă cu morală îndoiósă ca Simina, menită póte d'a satisface pretensiunile desfrênate orĭ din ce parte s'arŭ ivi ele; dér autorulŭ voindŭ sĕ arate peripeţiile vieţii, la carĭ póte fi espusŭ unŭ omŭ şi mai alesŭ o femeiă, deşi copiele sale de pe natură dealmintrelea în multe locurĭ suntŭ fórte bine alcătuite şi deşi întregŭ numĕrulŭ XIV e o frumósă copiă de pe natură mai alesŭ la pag. 221 adevĕrată natură antică, clasică romană — a descrisŭ viţiulŭ cu colorĭ pré îngrozitóre: ca mórte, ucidere, înjunghiere, focŭ, amorŭ destrăbălatŭ, degeneratŭ în bestialitate etc. Novela ne arată — ce e dreptŭ — descrierĭ de obiceiurĭ şi datinĭ ţĕrănescĭ, schiţe istorice, geografice, biografice etc., introducêndu-ne în viéţa câmpenéscă a ţĕranului nostru din giurulŭ Aradului şi Bihorului pe timpulŭ secerişului. Acésta o face — după a nóstră părere — până la desfrêu ca cum anume s'ar fi scrisŭ pentru poporaţiile, ce locuescŭ într'unŭ cuartirŭ depărtatŭ alŭ vre-unei cloace marĭ, vream sĕ ḑicŭ alŭ vre-unui oraşŭ mare, unde se adună totŭ ce are omenirea mai coruptŭ şi mai depravatŭ.

Aicĭ vedemŭ viţiulŭ serbându-şĭ orgiile sale în tóte variaţiunile posibile, până ce mórtea intrevine şi pune capĕtŭ unei vieţĭ omenescĭ pline de miseriă (Iorgovanŭ şi Pupăză,) fără ca sĕ vedemŭ — ceea ce este lucrulŭ principalŭ — îndreptare spre bine. Cartea lasă pe cetitorŭ neorientatŭ, âmblândŭ şi stăruindŭ în calea rĕului fără nicĭ o speranţă d'alŭ îndrepta. Din acestŭ punctŭ de vedere judecată, cartea nu numai n'are nicĭ o valóre sciinţifică educativă, dér credemŭ, că ea constitue mai multŭ o nenorocire pentru cetitorŭ. Cine va lua cartea în mână se va convinge, că am dreptate. Facemŭ atentŭ pe cetitorŭ la paginele: 5—9, 15, 16, 19, 28, 30, 35, 37, 41 şi 42, 45 şi 46, 51—53, 61, 77, 85 şi 86, 88 şi 89, 91, 94—96, 101 şi 102, 104—106, 111, 123, 125, 128, 138 şi 139, 148—150, 156—159, 164, 170 173, 174—189.

Cu privire la cuprinsulŭ cărţii şi la stilŭ facemŭ o observare faţă cu pag. 5 şi 6. Ne trebue cărţĭ cu înţelesŭ positivŭ, unde părinţii să fiă părinţĭ cu deplină autoritate faţă de copii lorŭ, nu ca Busuiocŭ faţă de Iorgovanŭ. Dentulŭ sĕ luptă scóla cu casa părintéscă. Cine n'a fostŭ învĕţătorŭ n'o scie asta. Desfrêulŭ înfricoşatŭ, ce-lŭ permitŭ părinţii copiilorŭ, — sĕ facă ce-o vrea, — este inimiculŭ celŭ mai mare alŭ scólei şi alŭ educaţiunii poporului peste totŭ. Décă l'amŭ menageatŭ până acuma din nebăgare de sémă, nu mai trebue menageatŭ pe viitorŭ.

Numĕrulŭ firmelorŭ din *Pesta*, care nu mai potŭ face plățĭ, e în crescere. Incă trei firme au datŭ falimentŭ, avêndŭ a suferi perderĭ mai multŭ piețe austriace.

—x—

„Journal des Misions catholiques" spune, că la finele lui Ianuariu au fostŭ măcelărițĭ în *Annam* 443 de creștinĭ.

—x—

Nu mai au liniște „patrioții« de fantoma dacoromânismului. „Bud. Tgbl.« a primitŭ următórea telegramă despre „uneltirĭ dacoromâne" în comitatulŭ *Maramureșului*: „In urma agitațiunilorŭ dacoromâne, ferberea în comitatŭ a ajunsŭ la culme. In Bacica mare, casa unui cetățénŭ, care trecea de denunțătorŭ, s'a subminatŭ cu dinamită și prin esplosiunea aceleia s'au țăndăritŭ tóte ferestrile edificiului. Dreptulŭ de adunare fù suspendatŭ prin gendarmeriă. Acele persóne, care au subscrisŭ petițiunea către parlamentŭ pentru a pune stavilă agitațiunilorŭ dacoromâne, suntŭ espuse celorŭ mai cumplite vexațiunĭ și presiunĭ. Pentru a se pune stavilă acestorŭ stărĭ, a plecatŭ o deputațiune la Pesta." Orĭ că corespondentulŭ a bĕutŭ, înainte d'a telegrafia, vinŭ ungurescŭ, vorba lui „Ellenzek", și i-a pricinuitŭ căldurĭ la capŭ; orĭ că aceste uneltirĭ „patriotice" suntŭ făcute cu unŭ anumitŭ scopŭ, negreșitŭ că nu cinstitŭ. Vomŭ vedea.

—x—

In favórea „reuniunei române de cultură și ajutorŭ" din *Pesta* s'a întocmitŭ Sâmbătă séra, de către Românii locuitorĭ acolo, în sala edificiului comunalŭ unŭ concertŭ împreunatŭ cu danțŭ. Petrecerea, care a avutŭ unŭ caracterŭ cu totulŭ familiarŭ, a fostŭ visitată de unŭ numĕrosŭ publicŭ elegantŭ. S'a esecutatŭ următorulŭ programŭ: 1) »Terzetto« de Degele Eugenŭ, cântatŭ pe violină de d-lŭ Iónŭ *Florianŭ*, pe piano de d-lŭ Aurelŭ br. de *Popŭ* și pe flaută de d-lŭ T. L. *Albini*. 2) Concerto 9. de Berlioz, pe violină de d-lŭ I. *Florianŭ* și acompaniatŭ pe pianŭ de d-șóra Elena *Florianŭ*. 3) »Grande Fantaisie« de Willmer, pe pianŭ de d-șóra Elena *Florianŭ*. 4) In loculŭ d-lui Lad. Vuits, care avea sĕ esecute douĕ solurĭ pe voce, a improvisatŭ d-lŭ I. *Florianŭ* unŭ potpouri de cântece românescĭ și maghiare. 5) »Ilustrațiune română" de Karrasz R. K., pe pianŭ de d-șóra Elena *Florianŭ*. Toți concertanții au fostŭ viu aplaudațĭ. Tinerimea i a oferitŭ d-șórei Elena Florianŭ, care e o artistă deplină, unŭ mare și frumosŭ buchetŭ. Artista a fostŭ multŭ aplaudată de publicŭ. După concertŭ a urmatŭ danțulŭ, în sunetele musicei țigănescĭ Racz, începêndŭ cu „*Ardeleana*." După pausă tinerii in costume naționale sub conducerea d-lui Nicolau Radnianŭ au jucatŭ „*Călușerulŭ*" și „*Bătuta*," care au plăcutŭ atâtŭ de multŭ, încâtŭ a trebuitŭ sĕ se repete. La antâiulŭ cadrilŭ au luatŭ parte 50 de părechĭ. Familiile române au fostŭ tóte de față. Cu unŭ cuvêntŭ, ni se scrie din Pesta, petrecerea a fostŭ animată, mai alesŭ de cântecele românescĭ, esecutate în pausă de lăutarĭ, și a ținutŭ până în ḑorii ḑilei.

—x—

După cum spune „Nemzet," se va construi de sigurŭ *o cale ferată sĕcuiască* dela Hașfalĕu prin comitatulŭ Odérheiu pĕnă la Ghimeșŭ.

—x—

Sâmbătă a plecatŭ din portulŭ *Galați* vaporulŭ »Reca" alŭ companiei *Lloyd*, încărcatŭ cu scândurĭ, grâu și făină de grâu, pentru Constantinopolŭ. A mai plecatŭ și vasulŭ de comerciu „Itaca" încărcatŭ cu cereale.

—x—

Astă séră, Mercurĭ, *trupa germană* va juca „Die Prinzessin von Bagdad", comediă în trei acte de Alecsandru Dumas. D-na *Hermina Albrecht* va juca rolulŭ Lionettei de Hun. — D-na *Albrecht* dela karltheater din Viena a debutatŭ erĭ pentru prima óră în »Dama cu camelii" c'unŭ succesŭ strălucitŭ, secerândŭ aplausele unanime ale publicului.

—x—

Mâne séră Joi în *conferința literară* va vorbi d-lŭ profesorŭ *Ilasievici*.

O întêmpinare.

In afacerea alegerei de preotŭ în Hĕrmanŭ, primimŭ din partea diregĕtoriei comunale săsescĭ din acéstă comună următórea întêmpinare:

Domnule Redactorŭ! In Nr. 36 din „Gazeta Transilvaniei" a apărutŭ unŭ articulŭ privitorŭ la alegerea făcută deunăḑĭ a unui preotŭ gr. or. românŭ în comuna Hĕrmanŭ. Intre altele se afirmă în articulŭ, că între candidatulŭ rev. d-nŭ Dionisiu Nistorŭ, preotŭ gr. or. in Arpătacŭ, și intre inteligența dătătóre de tonŭ a Sasilorŭ din Hĕrmanŭ s'arŭ fi luatŭ órecare înțelegerĭ, amĕsuratŭ cărora d. Dionisiu Nistorŭ s'arŭ fi obligatŭ a nu mai cere nicĭodată dela comuna politică și din cassa allodială din Hĕrmanŭ vre unŭ ajutorŭ pentru biserica și scóla gr. or. de aci, în casŭ când s'ar alege dênsulŭ. Deși munificența comunei politice Hĕrmanŭ a pusŭ bisericele și scólele aflătóre aci, ale amêndurorŭ confesiunilorŭ — ev. luth. și gr. or. — într'o astfelŭ de situațiune încâtŭ se speră că mulțĭ anĭ nu vorŭ veni în posițiune a alerga la ajutorulŭ allodiului, totușĭ în interesulŭ adevĕrului ne simțimŭ îndemnațĭ a constata cu acésta în publicŭ, că între d-lŭ Dionisiu Nistorŭ și între cercurile săsescĭ conducĕtóre din Hĕrmanŭ nu s'a încheiatŭ nicĭ unŭ felŭ de pactŭ. In timpulŭ întregei periode a alegerei din partea d-lui Dionisiu Nistorŭ și a partisanilorŭ sĕi (la începutŭ au fostŭ mai tóte elementele mai inteligente și mai avute ale concetățenilorŭ noștri românĭ) nimicŭ nu s'a întêmplatŭ, ce ar fi de natură a compromite caracterulŭ și lealitatea sa. Observarea de mai susŭ, desmințită de noi cu tótă hotărîrea, nu este nimicŭ altceva, decâtŭ unŭ mijlocŭ de corteșire alŭ contrarilorŭ sĕi. Atâta e adevĕratŭ dealtmintrelea că candidatura d-lui Dionisiu Nistorŭ a fostŭ întêmpinată din partea Sasilorŭ din Hĕrmanŭ cu bunăvoință îndreptățită, deórece îlŭ cunóscemŭ, din timpulŭ când a fostŭ aci învĕțătorŭ poporalŭ, ca p'unŭ bărbatŭ cultŭ, fără prejudiții și onestŭ.

Hĕrmanŭ, 1 Aprilie 1886.

Petru Wagner, judecătorŭ. *Mich. Rosenauer*, cassierŭ. *P. Horwath*, notarŭ.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alŭ »Gaz. Trans.«)

CONSTANTINOPOLŬ, 6 Aprilie. — Conferința puterilorŭ a duratŭ trei sferturĭ de óră, a decursŭ fără nicĭ unŭ incidentŭ. După vorbirea obicĭnuită din partea ministrului de esterne turcescŭ Said-pașa, președintele și toțĭ împuterniciții au subscrisŭ protocolulŭ, care reproduce învoiala turco bulgară ce stipuléză numirea prințului bulgarŭ ca guvernatorŭ generalŭ alŭ Rumeliei orientale pe timpŭ de cincĭ anĭ.

ATENA, 6 Aprilie. — Ședința camerei s'a ridicatŭ fără sĕ fi luatŭ vr'o hotărîre. Se pare că guvernulŭ îșĭ are asigurată maioritatea.—Regele deschide aḑĭ calea ferată Nauplia-Corintŭ. Cu acéstă ocasiune se aștéptă de o parte manifestațiunĭ patriotice, de altă parte turburărĭ.

CONSTANTINOPOLŬ, 7 Aprilie. — După cum anunță „Politische Korrespondenz", *comandanții turcescĭ dela granițele grecescĭ arŭ fi primitŭ ordinŭ, ca îndată ce vorŭ observa cea mai mică mișcare ostilă din partea Grecilorŭ, sĕ ia imediatŭ ofensiva.*

BUCURESCĬ, 7 Aprilie. — Scirea „Pester Lloyd"-ului: Ambasadorulŭ austro-ungarŭ a primitŭ din partea cabinetului românŭ comunicarea, că România e gata sĕ încépă tractările privitóre la încheiarea tractatului de comerțŭ, dér e posibilŭ că, ținêndŭ sémă de vointa parlamentului, trebue sĕ respingă provisoriulŭ peste durata tractatului.

CONSTANTINOPOLŬ, 7 Aprilie. — Pórta a notificatŭ prințului Bulgariei hotărîrea conferinței. Rĕspunsulŭ prințului bulgarŭ încă n'a sositŭ.

ATENA, 7 Aprilie. — Erĭ s'a făcutŭ o mare *manifestațiune în favórea rĕsboiului* contra Turciei pe piața lui Jupiter și pe piața Universitații. S'au ținutŭ vorbirĭ, în care s'a accentuatŭ necesitatea rĕsboiului pentru gloria și vaḑa Greciei. In strigările entusiaste ale marei mulțimĭ de poporŭ au fostŭ încununate busturile eroilorŭ libertății Gregoriakis și Phigas. Pentru astă séră suntŭ proiectate érașĭ manifestațiunĭ.

—0—

PESTA, 7 Aprilie, 5 óre séra. — Ministrulŭ de comerțŭ Szechenyi, rĕspunḑêndŭ în dietă la interpelarea lui Nemenyi în privința convenției comerciale, declară următórele:

Décă România ar arĕta totŭ atâta înclinare față cu incheiarea convenției ca Austro-Ungaria, atuncĭ chiar și o prelungire a actualului tractatŭ de comerțŭ peste terminulŭ espirării nu ar întêmpina nicĭ o pedecă.

La casŭ însĕ că România nu s'ar învoí la acéstă prelungire și și-ar lua refugiulŭ la mĕsurĭ prohibitive, guvernulŭ ungurescŭ va cere dela parlamentŭ plenipotențe spre a face retorsiune.

Asupra stării actuale a negociărilorŭ, ministrulŭ și de aceea nu se póte pronunța, pentru că este posibilŭ, ca chiar peste câteva ore sĕ se schimbe starea lucrului. — Rĕspunsulŭ s'a luatŭ la cunoscință.

DIVERSE.

Unŭ telefonŭ filantropicŭ. — O mĕsură umanitară și telefonică a fostŭ adoptată în mai multe spitale din Statele-Unite în scopulŭ de a ameliora sórta nenorociților afectațĭ de bóle cantagióse carĭ, aflându-sĕ separațĭ de cei lalțĭ bolnavĭ petrecŭ timpulŭ într'o dureróså singurătate.

S'a instalatŭ în Camera fie-cărui bolnavŭ unŭ telefonŭ care pemite a comunica cu rudele și amicii sĕi.

***

O țigancă „nemțóică". — Unŭ domnŭ avé nevoiă de o slujnică. I se presintă o țigancă.

— Ai mai slujitŭ undeva? Intrebă domnulŭ.

— Da, am fostŭ la bucătăriă, în casă, la rufe, mĕ pricepŭ și la călcatŭ, și am fostŭ și *nemțóică* la copii.

Editorŭ: Iacobŭ Mureșianu.
Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurelŭ Mureșianu

Ne trebue mai cu sémă pentru epoca juneței, pentru aceea epocă, când are sĕ se formeze caracterele și sĕ se consolideze, — scrierĭ seriόse de cuprinsŭ didacticŭ-sciințificŭ, pe adevĕratele base morale. Pe pag. 7—9 în »Pădureanca« găsimŭ intențiune diavoléscă, imorală la culme, pe pag. 15 și 16 cuprinsŭ încurcatŭ, pe pag. 28 necuviință, pe pag. 30 textulŭ desŭ repetatŭ. „Póte că e mai bine așa," — mai pe tóte paginile — aruncă îndoiélă și frică în sufletulŭ tînĕrŭ, orĭ îlŭ face sĕ tindă la fatalismŭ; pag. 37 „li era sărită țandăra și pace bună,« apoi mai în josŭ imediatŭ „elŭ era omŭ cu minte" etc., denotă lipsă de logică, pag. 45—52 imoralitate, pag. 77 moralulŭ tinerimii în periculŭ, când chiar autoritatea paternă legaliséså blăstămăția, pag. 85 și 86 oribilŭ de spusŭ, pag. 89 credință deșértă despre viéța de dincolo de mormêntŭ, pag. 91 credință próstă dela unŭ popă, pag. 94 doctrină falsă, periculósă, pag. 95 adio morală! pag. 101—102 Iorgovanŭ, caracterŭ de totŭ întunecatŭ, pag. 104 miseriă sub demnitatea oménéscă, pag. 123 contrastŭ în descrierea caracterului lui Iorgovanŭ: mai nainte învĕța bine, acum d'odată reese că i era pré grea cartea etc., pag. 125 oribilŭ de spusŭ: „Simțea în elŭ, că décă Simina i-ar aduce aminte cu unŭ singurŭ semnŭ măcarŭ de cele petrecute, elŭ orĭ s'ar tîrî ca atuncĭ nóptea la picióрele ei, orĭ ar trebui sĕ închiḑă ochii și s'o omóre." »Și totușĭ elŭ nu pute altfelŭ, îi era peste putință sĕ-șĭ rupă gândulŭ dela dênsa." Asta nu însemnéză educațiune. Comparațiune de caractere: Sofronŭ servitorulŭ lui Busiocŭ, omŭ fără carte, sĕ iasă mai bunŭ decâtŭ Iorgovanŭ celŭ cu carte; atuncĭ de geaba arŭ mai da părinții pe copii la scólă, că din copii de scólă esŭ ómenĭ ticăloșĭ și din cei ce nu umblă la scólă ómenĭ harnicĭ=tablou contimporanŭ, pag. 138 și 139 oribilŭ de spusŭ, nu e de admisŭ pe terenulŭ educativŭ conformŭ principielorŭ pedagogiei moderne.

Acestei novelete i-ar fi mai trebuitŭ, ca ideile se fiă și ilustrate, spre a puté fi de totŭ eschisă din cărțile menite sĕ formeze biblioteca poporală; pe pag. 148 oribilŭ; pag. 156 amorŭ după căpiță, grajdŭ etc. Ce o fi și asta? Pag. 157 și 158 cuprinsŭ bizarŭ; pe pag. 159—164 neadmisibile — vorbe cu ten linte m ıdoneste; pe pag. 170, 171, oribilŭ; pe pag. 173, totŭ învĕțăturĭ desperate, bolnave, fórte periculose pentru tinerime: focŭ, jafŭ, omorŭ, ucidere etc. ca Iorgovanŭ pe tată-sĕu, furândŭ dela mόră, încărcând la socoteala morei; pag. 175, 177, Simina se ține cu Sofronŭ — scandalŭ; pag. 179 idem; pag. 188 idei scrintite.

Ce se atinge acum de stilŭ putemŭ afirma cu tótă positivitatea, că acela este în multe locurĭ fórte bunŭ, dér apoi în alte locurĭ fórte rĕu, încurcatŭ și fără nicĭ unŭ sensŭ sintacticŭ.

Vomŭ ḑice decĭ acestei novele cu Ildegerte, o regină a Svediei: »Wenigstens die Sittsamkeit hast du schon verloren, und Verstand ohne Sittsamkeit ist ein Baum ohne Blätter.« Prin caractere ca alŭ lui Iorgovanŭ, care șĭ-a petrecutŭ tinerețele numai prin otelurĭ, ducêndŭ o viéță pré desfrênată; ca alŭ popei Furtună, Șofron, Pupăză, Busuiocŭ, Simina etc. descrise atâtŭ de rĕu, novela „Pădureanca«, strică nespusŭ de multŭ tinerimii și poporului. Scrierea nu mi se pare a avea nicĭ unŭ scopŭ moralŭ-sciințificŭ educativŭ.

Novela acésta nicĭ n'are în vedere unŭ cercŭ anumitŭ de cititorĭ. Mai că stămŭ sĕ nu scimŭ: pentru care etate este menită acéstă scriere. Subiecte întunecate și rele ca Busuiocŭ, Iorgovanu, popa Furtună, Simina cu morală problematică, Sofronŭ cu amorŭ de grajdŭ, Pupăză, omorurĭ etc., bețiĭ și orgii prin ospĕtării și prin têrgŭ etc., nu ducŭ la nicĭ unŭ scopŭ educativŭ. Din contră suntŭ unŭ periculŭ iminentŭ și pentru vieța adultă și pentru etatea virilă. Scriitorii nostri, décă s'apucă sĕ scriă ceva pentru poporŭ, se scriă bine, instruindu-lŭ și educându-lŭ. Et longum noto scriptori prorogat ævum. (Horații ars. poëtica, I.)

Dela bărbațĭ, cum pretinde a fi d-lŭ Iónŭ Slavicĭ ne-amŭ fi așteptatŭ la scrierĭ de modelŭ; și acésta după capitalulŭ sciințificŭ, ce pretinde d-sa că-lŭ posede.

Se mĕ reasumŭ: décă chiarŭ désa citire a cărțilorŭ populare ar aprinde în inima cetitorului dorulŭ d'a se cultiva, nevoia ar cere, ca sĕ și-lŭ potolésca îndată, după ḑicĕtórea vechiă: decâtŭ rĕu, mai bine nimicŭ,' și sĕ se hotărască a rĕmânea din céta acelora, carĭ, când vĕd cloșca păscêndŭ bobocii de rață pe malulŭ bălții, se miră ḑicêndŭ:

„Sĕ fiă rață — măsa găină.»
„Sĕ fiă găină — botulŭ lătărețŭ.«

Écă înțelesulŭ novelei »Pădureanca.«

Ér' eu mĕ voiu mângăia a fi contribuitŭ câtŭ de puținŭ la chiarificarea acestei cestiunĭ grele, căcĭ în orĭce condițiune s'ar găsi cine-va, trebue sĕ'șĭ facă datoria, fiind-că timpulŭ perdutŭ nu se mai întórce, cí „Stat sua cuique dies, breve et irreparabile tempus omnibus est vitæ; sed vitam extendere factis hoc virtutis opus.«

Cu altă ocasiune voiu vorbi de cărțile domnului Rîureanu și de Calendaristica nóstră.

Vêrfulŭ cu dorŭ, Martie 1886. *Iónŭ Dima Petrașcu.*

Cursulŭ la bursa de Viena

din 3 Aprilie st. n. 1886

Rentă de aurŭ 4%	102 75
Rentă de hârtiă 5%	94 85
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	152.40
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	100.30
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	127 —
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	116.25
Bonurĭ rurale ungare	104 70
Bonurĭ cu cl. de sortare	104 70
Bonurĭ rurale Banat-Timișŭ	105.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	104 70
Bonurĭ rurale transilvane	104 70
Bonurĭ croato-slavone	104.70
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	100.—
Imprumutulŭ cu premiu ung.	120 75
Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului	123 80
Renta de hârtiă austriacă	84 90
Renta de arg. austr.	84.95
Renta de aurŭ austr.	113 90
Losurile din 1860	139 90
Acțiunile băncei austro-ungare	878 —
Act. băncei de creditŭ ung.	294.75
Act. băncei de creditŭ austr.	292 80
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5 94
Napoleon-d'orĭ	999.—
Mărcĭ 100 împ. germ.	61.70
Londra 10 Livres sterlinge	125.90

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 22 Martie st. v. 1886.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%)	93½	94½
Renta rom. amort. (5%)	96—	97—
» convert. (6%)	89—	90—
Împr. oraș. Buc. (20 fr.)	32—	33—
Credit fonc. rural (7%)	102½	103¼
» „ „ (5%)	86½	87—
» » urban (7%)	99—	100—
» » » (6%)	91½	92½
» » » (5%)	82½	83½
Banca națională a Românieĭ 500 Lei	——	——
Ac. de asig. Dacia-Rom.	——	——
« » » Națională	——	——
Aurŭ contra bilete de bancă	14 —	14½—
Bancnote austriace contra aurŭ	2.01—	2.02

Cursulu pieței Brașovŭ

din 5 Aprilie st. n. 1886.

	Cump.		Vênd.
Bancnote româneseĭ	Cump. 8.68	Vênd.	8.70
Argint românesc	» 8.60	»	8.65
Napoleon-d'orĭ	» 9.97	»	10 —
Lire turcescĭ	» 11.20	»	11.30
Imperialĭ	» 10.20	»	10.30
Galbenĭ	» 5.86	»	5.90
Scrisurile fonc. »Albina«	» 100.—	»	101.—
Ruble Rusescĭ	» 124.—	»	125.½
Discontulŭ	» 7—10 % pe anŭ.		

Tarifa anunțurilorŭ și inserțiunilorŭ.

Anunciurĭ în pagina a IV-a linia de 30 litere garmond fl. —cr. 6. Pentru inserțiunĭ și reclame pagina a III linia à fl. — cr 10.

Pentru repețirĭ se acórdă următórele rabate:

Pentru repețirĭ de	3— 4 orĭ	10%
„ „ „	5— 8 „	15%
„ „ „	9—11 „	20%
„ „ „	12—15 „	30%
„ „ „	16—20 „	40%
Dela 20 de repețirĭ în susŭ		50%

Pentru anunciurĭ ce se publică pe mai multe lunĭ se facŭ învoirĭ și reducerĭ și peste cele însemnate mai susŭ.

Avisŭ d-lorŭ abonațĭ!

Rugămŭ pe d-nii abonațĭ ca la reînoirea prenumerațiunei sĕ binevoiască a scrie pe cuponulŭ mandatului postalŭ și numerii de pe fâșia sub care au primitŭ diarulŭ nostru până acuma.

Domnii ce se abonéză din nou sĕ binevoiască a scrie adresa lămuritŭ și sĕ arate și posta ultimă. *ADMINISTR. „GAZ. TRANS.“*

Anunțămŭ acelorŭ onorațĭ cetitorĭ, carĭ vorŭ binevoí a se aboná la fóia nóstră de aicĭ încolo, că avemŭ încă în reservă numerĭ de la începutulŭ anului 1886 prin urmare potŭ sĕ aibăcolecțiunea completă.

ADMINISTRAȚIUNEA „GAZ. TRANS.“

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** și pe linia **Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta** a calei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Tren accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Bucurescĭ	—	—	7.45	—
Predealŭ	—	—	12.50	—
	—	—	1.09	—
Timișŭ	—	—	1.40	—
Brașovŭ	—	—	2.27	—
	6.22	—	2.55	—
Feldióra	7.01	—	3.38	—
Apatia	7.33	—	4.17	—
Agostonfalva	8.01	—	4.47	—
Homorodŭ	8.45	—	5.42	—
Hașfaleu	10.10	—	7.37	—
Sighișóra	10.29	—	8.01	—
	10.39	—	8.21	—
Elisabetopole	11.19	—	9.05	—
Mediașŭ	11.54	—	9 43	—
Copsa mică	12.12	—	10.02	—
Micăsasa	12.56	—	6.20	—
Blașiu	1.30	—	6.59	—
Crăciunelŭ	1.45	—	7.15	—
Teiușŭ	2.11	—	7.43	—
Aiudŭ	2.55	—	8.29	—
Vințulŭ de susŭ	3.17	—	8.55	—
Uióra	3.24	—	9.04	—
Cucerdea	3.31	—	9 12	—
Ghirisŭ	4.09	—	10 23	—
Apahida	5.36	—	12.32	—
Clușiu	5.56	—	12.59	—
	6.08	—	—	8.00
Nedeșdu	6.29	—	—	8.34
Ghirbĕu	6.45	—	—	8.59
Aghirișŭ	7.00	—	—	9.34
Stana	7.26	—	—	10.16
Huiedinŭ	7.48	—	—	11.04
Ciucia	8.28	—	—	12 17
Bucia	8.47	—	—	12.47
Bratca	9.06	—	—	1.21
Rév	9.26	—	—	2.05
Mezŏ-Telegd	10 01	—	—	3.08
Fugyi-Vásárhely	10.20	—	—	3.39
Várad-Velințe	10.30	—	—	3.55
Oradia-mare	10.37	—	—	4.05
	10.51	—	10.37	—
P. Ladány	12.37	—	12 59	—
Szolnok	2 58	—	4.45	8.22
Buda-pesta	6 00	—	10.05	10.30
Viena	6.35	—	10.50	—
	3.00	—	6.05	—

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ omnibus	Tren accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	—	—	—	—	--
Budapesta	6.47	—	3.15	6.20	8.00
Szolnok	10.37	—	7.29	9.11	11.40
P. Ladány	1.44	—	8.27	11.26	2.31
Oradea mare	5.33	—	—	1.28	—
Várad-Velencze	—	—	9.45	2.00	--
Fugyi-Vásárhely	—	—	9.59	2 11	—
Mezŏ-Telegd	—	—	10.28	2.34	—
Rév	—	—	11.36	3.18	--
Bratca	—	—	12.10	3.41	—
Bucia	—	—	12.43	4.01	—
Ciucia	—	—	1.31	4.26	—
Huiedin	—	—	2.56	5.08	—
Stana	—	—	3.29	5.27	—
Aghiriș	—	—	4.0[illegible]	5.50	—
Ghirbĕu	—	—	4.18	6.02	—
Nedeșdu	—	—	4.36	6.24	—
Clușiu	—	—	5.05	6.43	--
	12.05	—	—	7.03	—
Apahida	12.31	—	—	7.26	—
Ghiriș	2.16	—	—	8.51	—
Cucerdea	3.12	—	—	9.31	—
	3 32	—	—	9.43	—
Uióra	3.41	—	—	9.51	—
Vințulŭ de susŭ	3.50	—	—	9.58	—
Aiudŭ	4.25	—	—	10.24	—
Teiușŭ	4.50	—	—	10.44	--
Crăciunelŭ	5.41	—	—	11.28	--
Blașŭ	6.09	—	—	11.44	—
Micăsasa	6.40	—	—	12.18	—
Copșa mic	7.00	—	—	12.36	--
Mediașŭ	—	—	—	1.22	6.01
Elisabetopole	—	—	--	1.56	6.40
Sigișóra	—	—	—	2.34	7.20
Hașfaleu	—	—	—	3.02	8.01
Homorod	—	—	—	4.41	10.05
Agostonfalva	—	—	—	5 30	11.0[illegible]
Apatia	—	—	—	6.03	11.3[illegible]
Feldióra	—	—	—	6.35	12.14
Brașovŭ	—	—	—	7.14	1.09
	—	—	—	—	1.50
Timișŭ	—	—	—	—	2.48
Predealŭ	—	—	—	—	3.23
	—	—	—	—	4.56
Bucurescĭ	—	—	—	—	9.40

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Teiușŭ	11.09	—	3.56
Alba-Iulia	11.46	—	4.27
Vințulŭ de josŭ	12 20	—	4.53
Șibotŭ	12.52	—	5.19
Orăștia	1.19	—	5.41
Simeria (Piski)	1.48	—	6.08
Deva	2 35	—	6.39
Branicĭca	3.04	—	7.04
Ilia	3.36	—	7.29
Gurasada	3 50	—	7.41
Zam	4.25	—	8.12
Soborșin	5.09	—	8.49
Bĕrzova	5.56	—	9.29
Conopŭ	6.18	—	9.49
Radna-Lipova	6.57	6.14	10 23
Paulișŭ	7.12	6.30	10.37
Gyorok	7.27	6.47	10.52
Glogovațŭ	7.56	7.17	11.18
Aradŭ	8.10	7.32	11.32
Szolnok	2.39	12.00	4 53
	3.16	12.14	5.10
Budapesta	7.10	2.10	8.16
Viena	—	8.00	6.05

Budapesta-Aradŭ-Teiușŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ acceleratŭ	Trenŭ omnibus
Viena	11.00	7.15	—
Budapesta	8.05	1.45	8 0[illegible]
Szolnok	11.02	3.44	11 40
	11.12	4.02	12 00
Aradŭ	3.37	7.53	[illegible]
Glogovațŭ	4.13	—	6 19
Gyorok	4.38	—	6.4[illegible]
Paulișŭ	4.51	—	7.00
Radna-Lipova	5 10	—	7.23
Conopŭ	5.38	—	7.51
Bĕrzova	5.57	—	8.10
Soborșin	6.42	—	5.58
Zam	7.14	—	9.28
Gurasada	7.43	—	9.56
Ilia	8.01	—	10.17
Branicĭca	8.21	—	10.38
Deva	8.47	—	11.05
Simeria (Piski)	9.05	—	11.23
Orăștiă	10.10	—	12.24
Șibotŭ	10.43	—	12.53
Vințulŭ de josŭ	11.04	—	1.22
Alba-Iulia	11.19	—	1.40
Teiușŭ	12 05	—	2.24

Aradŭ-Timișóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.55	8.25
Aradulŭ nou	6.25	1.21	8.36
Németh-Ságh	6.50	1.46	8.54
Vinga	7.19	2.18	9.13
Orczifalva	7.38	2.36	9.25
Merczifalva	7.56	2.53	9 36
Timișóra	8.42	3.40	10.06

Simeria (Piski) Petroșenĭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Simeria	6 30	11.50	2.23
Streiu	7.05	12.27	3.00
Hațegŭ	7.53	1.19	3.49
Pui	8.46	2.10	4.40
Crivadia	9.33	2.57	5.28
Banița	10.11	3.35	6.07
Petroșenĭ	10.43	4 04	6.39

Timișóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timișóra	6.07	12.25	5.00
Merczifalva	6.40	1.16	5.50
Orczifalva	6.51	1.34	6.07
Vinga	7.08	2.04	6.32
Németh-Ságh	7.23	2.25	6.53
Aradulŭ nou	7.40	2 54	7.24
Aradŭ	7.50	3.10	7.40

Petroșenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de pers.
Petroșenĭ	6.49	9.33	5 28
Banița	7.27	10.14	6.08
Crivadia	8.06	10 54	6.4[illegible]
Pui	8.50	11.27	7.35
Hațegŭ	9.31	12 17	8 02
Streiu	10.16	12.58	8 44
Simeria	10.53	1,35	9.15

Tipografia *ALEXI* Brașovŭ.